दिगंबर जैन ग्रंथमाला नं. १०

सामायिक भाषा पाठ.

(गुजराती अर्थ अने मिच्छामि दुक्कडं सहित)

गुजराती भाषांतर कर्ता
पं. नंदनलाल जैन—इडर.

प्रकट कर्ता
मूलचंद कसनदास कापडीआ,
संपादक, " दिगंबर जैन "—सुरत

ભીલોડા (અમદાવાદ) નિવાસી શેઠ લલ્લુભાઈ ગુલાબચંદ તરફથી લગનની ખુશાલીમાં " દિગંબર જૈન " પત્રના ગ્રાહકોને પાંચમા વર્ષમાં ભેટ

आवृत्ति १ ली — प्रत ११००

वीरसंवत २४३८ — विक्र. सं. १९६८

मुल्य रु. ०—१—०

ધી " સુરત જૈન પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ " માં મ. ભા. છાપ્યું.

પ્રસ્તાવના.

કોઇ પણ સંસ્કૃત કે હિંદી પાઠ પુરેપુરો અર્થ સમજ્યા વગર મોઢે કરીને ભણી જવાથી તેનું ફળ મળતું નથી. આપણામાં કેટલાક હીંદી પાઠો કવિતામાં છે, જેનો અર્થ ગુજરાતી બંધુઓને બરાબર સમજાતો ન હોવાથી તેના ગુજરાતી અર્થો પ્રકટ થવાની જરૂર છે, જેથી પ્રથમ અમોએ પં. **મહાચંદ્રજી** કૃત આ હિંદી **સામાયિક ભાષા પાઠ** ગુજરાતી અર્થ અને **મિચ્છામી દુક્કડં** સાથે પ્રકટ કર્યો છે, જે સર્વે બંધુઓને આ સામાયિક પાઠનો ભાવાર્થ સમજવાને તથા પાઠશાળામાં ચલાવવાને માટે બહુ ઉપયોગી થઇ પડશે એમ અમારૂં માનવું છે. વળી આ પુસ્તક **ભીલોડા (અમદાવાદ) નિવાસી શેઠ લલ્લુભાઇ ગુલાબચંદે** પોતાને ત્યાં **લગ્ન પ્રસંગની ખુશાલીમાં શાસ્ત્રદાન તરીકે** 'દિગંબર જૈન' પત્રના **ગ્રાહકોને ભેટ** વેંચવા માટે જે પહેલ કરી છે, તે ધન્યવાદરૂપ અને અનુકરણીય છે. અને આ પુસ્તકનું **અનુકરણ** કરી હવે અમારા જૈન બંધુઓ **લગ્ન પ્રસંગની ખુશાલીમાં પણ શાસ્ત્રદાન** કરવાની પ્રથા ચાલુ કરશેજ એવી અમો આશા રાખીએ છીએ.

જૈન જાતિ સેવક.

વીર સંવત ૨૪૩૮ }
માહા સુદ ૧૧ }

મુળચંદ કસનદાસ કાપડીઆ.
સંપાદક, "દિગંબર જૈન"–સુરત.

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

पंडितप्रवर श्रीमहाचंद्रजी कृत

सामायिक भाषा पाठ.

प्रथम प्रतिक्रमण कर्म.

काल अनंत भ्रम्यो जगमें सहिये दुख भारी।
जन्म मरण नित किये पापको ह्वै अधिकारी॥
कोटि भवांतरमांहि मिलन दुर्लभ सामायिक।
धन्य आज मैं भयो योग मिलियो सुखदायक॥१॥

અર્થ—અનંત કાળ સંસારમાં ભ્રમણ કરી ઘણાં મોટાં દુઃખો સહન કર્યાં, સદેવ વારંવાર જન્મ ધર્યો, મરણ પામ્યો, અને ઘણાં મોટાં પાપો ઉત્પન્ન કર્યાં અને કરોડો ભવમાં મહા ઉત્તમ ન મળી શકે તેવું સામાયિક મળ્યું તેથી આજે હું ભાગ્યવાન થયો કે મને આવો સુખદાયક, અવસર આવ્યો. ૧.

हे सर्वज्ञ! जिनेश! किये जे पाप जु मैं अब ।
ते सब मन वच काय योगकी गुप्ति विना लभ ॥
आप समीप हजूर माँहि मैं खडो खडो सब ।
दोष कहुं सो सुनो करो नठ दुःख देहिं जब ॥२॥

અર્થ—હે પરમપૂજ્ય સર્વજ્ઞ દેવ! (ત્રિલોકના સમસ્ત પદાર્થ જાણવાવાલા) ગણધરાદિક-વન્દનીય જિનેન્દ્ર તીર્થંકર ભગવાન! મેં જે પાપો ઉત્પન્ન કર્યાં છે, તે સંપૂર્ણ પાપો, મન, વચન અને કાયા (દેહ)ને કબજે રાખ્યા વગર કર્યાં છે, તેથી હું આપની સામે ઉભો થઇને બે હાથ જોડીને મારા દોષોની આલોચના કરૂં છું, તે આપ દયાનિધિ ગુણ-સાગર સાંભળો અને તે પાપોને દુર કરો, કારણ કે તે બહુ દુઃખ દે છે! ૨.

क्रोध मान मद लोभ मोह मायावशि प्राणी ।
दुःखसहित जे किये दया तिनकी नहि आणी ॥
विना प्रयोजन एक दोय त्रय चउ पंच इन्द्रिय ।
आप प्रसादहि मिटैं दोष जो लग्यो मोहि जिय ॥३॥

અર્થ—ક્રોધ કર્યો, માન કર્યો, મદ (અહંકાર) કર્યો, લોભ કર્યો, મોહને વશ થયો, માયાને વશ થયો, જીવોને દુઃખ થાય તેવી રીતે વર્ત્યો, અને જીવોની ઉપર દયા જરાએ

પણ કરી નહિ, તથા ઉપયોગવિના એકેન્દ્રિય-બેઇન્દ્રિય-ત્રણે-ન્દ્રિય-ચારઇન્દ્રિય-પાંચઇન્દ્રિય જાતિના જીવોની વિરાધનાથી જે દોષો મારા ઉપર લાગ્યા છે, તે આપના પ્રસાદથી જલદીથી મટી જશે. ૩.

आपसमें इकठौर थापि करि जे दुःख दीने ।
पोलि दिये पगतले दाबिकरि प्राण हरिने ॥
आप जगतके जीव जिते तिन सबके नायक ।
अरज करूं मैं सुनों दोष मेटो दुखदायक ॥४॥

અર્થ—ભેગા થઇને આપસઆપસમાં [અરસપરસ] જે દુઃખો દીધાં છે, અને પગની નીચે જીવો દાબીને પ્રાણ લીધા છે, તો આપ આ દુનિયાના સર્વ જીવોના સ્વામી ત્રણ-લોકના નાથ છો, એથી આપ શ્રીમાન પ્રભુજીની સામે અરજ કરૂં છું, તો આપ એવાં દુઃખ દેવાવાળાં પાપોને દુર કરશો. ૪.

अंजन आदिक चोर महाघनघोर पापमय ।
तिनके जे अपराध भये ते क्षमा क्षमाकिय ॥
मेरे जे अब दोष भये ते क्षमो दयानिधि ।
यह पडिकोणो कियो आदि षटकर्ममांहि विधि ॥५॥

અર્થ—હે જીનેશ્વર ભગવાન્ ! અંજનચોર જેવા અધમ અને કહી ન શકાય તેવા ઘોર પાપીના જે પાપમય અપરાધ તે આપ શ્રીમાને ક્ષમાવી દીધા, તો હવે મારાં જે પાપો ક્ષમાં

છે, તે દયાના ભંડાર પ્રભુ! આપ ક્ષમા કરો. આ પ્રમાણે શ્રાવકના આવશ્યક ષટ્કર્મમાં આ પ્રથમ પ્રતિક્રમણ કર્યું. ૫.

ઇતિ પ્રથમ પ્રતિક્રમણ કર્મ.

द्वितीय प्रत्याख्यान कर्म.

जो प्रमादवशि होय विराधे जीव घनेरे ।
तिनको जो अपराध भयो मेरे अघढेरे ॥
सो सब जूठो होउ जगतपतिके परसादे ।
जा प्रसादतै मिलै सर्व सुख दुःख नहीं लाधै ॥६॥

અર્થ—[1]પ્રમાદને વશ થઇને જે ઘણા જીવોને માર્યા, તેનાથી જે અપરાધ થયો અને મ્હારા ઉપર પાપ લાગ્યાં, તે બધાં પાપો આપ ત્રિલોકનાથના પ્રસાદથી દુર થાઓ, સર્વે સુખ મળો અને દુઃખ કદી પણ ન થાઓ. ૬.

मैं पापी निर्लज्ज दया करि हीन महाशठ ।
किये पाप अघढेर पापमति होय चित्त दुठ ॥

---

૧ સ્ત્રીકથા, રાષ્ટ્રકથા, ભોજનકથા, રાજકથા, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, એકેન્દ્રિયવિષય, દ્વીન્દ્રિયવિષય, ત્રીન્દ્રિયવિષય, ચતુરિન્દ્રિયવિષય, પંચેન્દ્રિયવિષય, નિદ્રા, સ્નેહ. ॥

निन्दुं हुं मैं बार बार निज जियको गरहुं ।
सबविधि धर्म उपाय पाय फिर पापहि करहुं ॥७॥

અર્થ—હું પાપી લજ્જા વગરનો છું, વળી દયા વગરનો લુચ્ચો માણસ છું, મેં ઘણા મોટા પાપોના ઢગલા કર્યા. વલી પાપ બુદ્ધિથી ચિત્તમાં સાવધાન થતો નથી. હું મારા પાપોને ઘડી ઘડીમાં નિંદું [1] છું, અને મારા આત્માને પણ નિંદું છું, છતાં સર્વે પ્રકારે ધર્મને જાણીને ફરીથી પાપજ કરૂં [2] છું. ૭.

दुर्लभ है नरजन्म तथा श्रावककुल भारी ।
सत्संगति संयोग धर्म्म जिन श्रद्धाधारी ॥
जिनवचनामृतधार समावर्तें जिनवाणी ।
तोहू जीव संघारे धिक् धिक् धिक हम जाणी ॥८॥

અર્થ—અનેક યોનિસંપન્ન આ સંસારમાં મનુષ્ય (માણુસ) પામવો અતિ દુર્લભ છે, માણુસ શરીરમાં શ્રાવકકુલ મલવું અતિ દુર્લભ છે, તેમાં સારી સંગતિ, સારૂં ઉત્તમકુલ સૌથી દુર્લભ છે; અને જૈનધર્મની શ્રદ્ધા રાખવી એ સર્વોત્કૃષ્ટ અનુપમ રત્નમાફક દુર્લભ છે, જનધર્મ જ્ઞાતા

---

૧ મારાં કરેલાં કર્મોની આલોચના કરૂં છું. ૨ ધર્મને હિતકારક જાણીને પાપ કરૂં છુ તો કર્મનો ઉદય બલવાન છે.

તથા ધાર્મિક થઇને સરસ્વતી (જિનવાણી) ને જાણવી ઘણી દુર્લભ છે, તોપણ જીવનો ઘાત કરૂં છું, તેથી મને ધિક્કાર છે ! ! ૮.

इन्द्रियलंपट होय खोय निज ज्ञान जमा सब ।
अज्ञानी जिम करै तिसीविधि हिंसक व्है अब ॥
गमनागमन करंतो जीव विराधे भोले ।
ते सब दोष किये निन्दुं अब मन वच तोले ॥९॥

અર્થ—પાંચ ઇન્દ્રિયોને વશ થઇને મારૂં અમૂલ્ય જ્ઞાન ખોયું, અજ્ઞાની પુરૂષની માફક હિંસકવિધિ કરી; આગમન, ગમન ચાલવા કરવામાં દીનપ્રાણિયોંનો ઘાત કર્યો, તે બધા દોષોની હું મન વચનથી નિન્દા કરૂં છું.

ભાવાર્થ—સ્પર્શેન્દ્રિય, રસનેંદ્રિય, ઘ્રાણેંદ્રિય, ચક્ષુરિન્દ્રિય, શ્રોત્રેન્દ્રિયને વશ થઇ મારૂં જ્ઞાન ખોયું અને અજ્ઞાની પુરૂષની માફક હિંસા કરી, અને અનંતજીવોની વિરાધના કરી, તે મન વચન કાયથી આલોચના કરૂં છે. અને તેથી હું ભય પામ્યો છું. ૯.

आलोचनाविधि थकी दोष लागे जु घनेरे ।
ते सब दोष विनाश होउ तुमतैं जिन मेरे ॥
बारबार इस भांति मोह मद दोष कुटिलता ।
ईर्षादिक ते भये निन्दिये जे भयभीता ॥१०॥

અર્થ—લાગેલા દોષનું વર્ણન કરવાથી જે પાપો થયેલાં છે તે પાપો આપ શ્રીમાન્ જિનરાજના પ્રસાદથી નાશ થાઓ. ઘડી ઘડી (વખતોવખત) મોહ, મદ, અહંકાર, વંચકતા, ઠગાઈ, ઈર્ષા વીગેરેથી ઘણા ભયંકર ત્રાસદાયક દોષો થયા છે, તેની હું ભયથી નિન્દા કરૂં છું. ૧૦

ઇતિ દ્વિતીય પ્રત્યાખ્યન કર્મ.

तृतीय सामायिक कर्म.

सब जीवनमें मेरे समताभाव जग्यो है ।
सब जिय मोसम समता राखो भाव लग्यो है ॥
आर्त रौद्र द्वय ध्यान छांडि करिहुं सामायिक ।
संयम मो कब शुद्ध होय यह भाव बधायक ॥११॥

અર્થ—હવે મને શાન્તિભાવ ઉત્પન્ન થયો છે; તેથી હું સર્વે જીવો ઉપર સમતાભાવ રાખું છું. આર્ત, રૌદ્ર બે ધ્યાનને છોડીને સામાયિક કરૂં છું. અને ઉત્તમ ભાવના ઉત્પાદક સંયમ શુદ્ધ ક્યારે થાય એવી ભાવના ભાવું છું. આર્ત રૌદ્ર ધ્યાન ત્યાગ કરીને શુભસંયમમાં દ્રઢ ચિત્ત થઇને સર્વે જીવોઉપર સમતા ભાવ રાખવો, તે સામાયિક છે. કષાયાદિ અશુભ પરિણામ ત્યાગ કરીને શુભ આત્મપરિણામમાં લવલીન થવું એ સામાયિક છે. ૧૧.

पृथिवी जल अरु अग्नि वायु चउकाय वनस्पति ।
पंचहि थावरमाहिं तथा त्रस जीव बसैं जित ॥
बेइन्द्रिय तिय चउ पंचेंद्रियमाहिं जीव सब ।
तिनसे क्षमा कराउं मुझपर क्षमा[1] करो अब ॥१२॥

અર્થ—પૃથિવીકાય, જલકાય, અગ્નિકાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય એવા પાંચસ્થાવર જીવોથી; તથા બેઇન્દ્રિય, ત્રણુઇન્દ્રિય, ચાર ઇન્દ્રિય, પાંચ ઇન્દ્રિય, એવા સ્થાવર તથા ત્રસજીવોથી ક્ષમા કરાઉં છું અને તે જીવો મારા ઉપર ક્ષમા કરો. ૧૨.

इस अवसरमें मेरे सब सम कंचन अरु तृण ।
महल मसान समान शत्रु अरु मित्रहि सम गण ॥
जामन मरण समान जाणी हम समता कीनी ।
सामायिकका काल जितै यह भाव नवीनी ॥१३॥

અર્થ—આ વખતમાં મારે સર્વે ચીજો, ઉત્તમબંગલા, સમશાન, હિતકારી મિત્ર, શત્રુ, જન્મ, મરણુ વીગેરે તૃણુ (ઘાસ) ની માફક છે. તથા સોનું, ચાંદી પણુ ઘાસની સમાન છે. આ માટે સર્વે ચીજો ઉપર ઉદાસીન પરિણામથી બધું સરખું છે. જ્યાં સુધી આ પવિત્ર દુર્લભ સામાયિક પુરૂં

१ खम्मामि सव्वजीवाणं सव्वे जीवा खमंतु मे ॥
मित्ती मे सव्वभूदेसु वैरं मज्झं ण केण वि ॥ १ ॥

નહિ થાય; ત્યાં સુધી સમતા ધારણુ કરૂં છું. ભાવાર્થ—બાહ્યપદાર્થોથી રાગદ્વેષ છોડીને આત્મામાં લવલીન થાઉં છું. મારા આત્માનું ચિંતવન કરૂં છું. ૧૩.

मेरो है इक आतम तामें ममत जु कीनो ।
और सबै मम भिन्न जानि समता रस भीनो ॥
मात पिता सुत बंधु मित्र तिय आदि सबै यह ।
मोतैं न्यारे जानि यथारथ रूप कर्यो गह ॥१४॥

અર્થ—હું આત્મામાં લવલીન થઇને મમતા ને મોહ—મમત્વ પરિણામ તજું છું. અને બાકીના મારાથી ભિન્ન સોનું, રૂપું, માતા, પિતા, પુત્ર, પરિવાર, ભાઇ, મિત્ર, શત્રુ આદિ સર્વ ચીજો ઉપર સમતાભાવ રાખીને આ યથારથ રૂપ પવિત્ર જાણીને હું મારા આત્મામાં લવલીન થાઉં છું. ૧૪.

मैं अनादि जगजालमांहि फसि रूप न जाण्यो ।
एकेंद्रिय दे आदि जन्तुको प्राण हराण्यो ॥
ते सब जीव समूह सुनो मेरी यह अरजी ।
भवभवको अपराध क्षमा कीज्यो करि मरजी ॥१५॥

અર્થ—મેં અનાદિ અનન્તકાલથી સંસારરૂપી જાલમાં ફસીને મારૂં પોતાનું સ્વરૂપ ન ઓળખ્યું; અને એકેન્દ્રિય

બેઇન્દ્રિય, ત્રીન્દ્રિય, ચતુરિન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય જીવોના દશપ્રાણોનો નાશ કર્યો, તે બધા જીવો મારી આ નમ્ર વિનંતિ સાંભલો; અને ભવાન્તરોમાં કિધેલા સર્વે અપરાધોને ક્ષમા કરો. ૧૬. ઈતિ તૃતીય સામાયિક કર્મ.

चतुर्थ स्तवन कर्म.

नमूं ऋषभ जिनदेव अजिताजिन जीति कर्म्मको ।
सम्भव भवदुःखहरण करण अभिनन्द शर्मको ॥
सुमति सुमतिदातार तार भवसिन्धु पार कर ।
पद्मप्रभ पद्माभ भानि भव भीति प्रीति धर ॥१६॥

અર્થ—હવે હું ચતુર્થ સ્તવનકર્મમાં પૂજ્ય ચોવીસ તીર્થંકરોને સ્તવન કરૂં છું, હું ત્રણ લોકના સ્વામી, સર્વજ્ઞ (ત્રિકાલજ્ઞાની), દયાના ભંડાર, અષ્ટકર્મને નાશ કરવાવાલા શ્રીજિનેંદ્ર ભગવાન દેવાધિદેવ ઋષભદેવ પ્રથમ તીર્થંકરને હું મન વચન કાયાથી નમસ્કાર કરૂં છું.

હું અજય્ય (જિતાય નહિ તેવા) અષ્ટકર્મને (જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, વેદનીય, મોહનીય, આયુ; અન્તરાય, નામ, ગોત્ર,) જીતવાવાલા સર્વજ્ઞદેવ અજિતનાથને નમસ્કાર કરૂં છું.

હું સંસારનાં અસહ્ય દુઃખોના નાશ કરવાવાલા દયાના ભંડાર શ્રીસંભવનાથ તીર્થંકરને નમસ્કાર કરૂં છું.

હું અવિનાશક, આનંદદાતા, ત્રિલોકનાથ, અભિનન્દન ભગવાનને નમસ્કાર કરૂં છું.

હું શ્રેષ્ઠમતિ (સારી બુદ્ધિ) દાતા, સંસારસમુદ્રમાંથી કાઢનાર; સુમતિનાથ તીર્થંકરને નમસ્કાર કરૂં છું.

હું ભવ્યકમળોને સૂર્યસમાન, સંસારની ભીતિ કાઢનાર, પ્રીતિ વધારનાર, પદ્મપ્રભ તીર્થંકર ભગવાનને નમસ્કાર કરૂં છું. ૧૬.

श्रीसुपार्श्व कृतपाशनाश भवजास शुद्धकर ।
श्रीचंद्रप्रभ चंद्रकान्तिसम देहकान्तिधर ॥
पुष्पदंत दमि दोषकोश भाविपोष रोषहर ।
शीतल शीतलकरण हरण भवताप दोषहर ॥१७॥

અર્થ—અપાર સંસારની ગાંઠ નાશ કરનાર, શુદ્ધબુદ્ધિ આપનાર, શ્રીસુપાર્શ્વતીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂં છું.

નિર્મલ, અખંડિત, દોષરહિત, રમ્યકાંતિયુક્ત, ચંદ્રસમાન દેહના સ્વામિ; શ્રીચંદ્રપ્રભ તીર્થંકરને હું નમસ્કાર કરૂં છું.

અષ્ટ દુષ્ટકર્મમલરહિત, અનંતસંસારમાંથી કાઢનાર, ક્રોધ હરનાર અને શાન્તિ આપનાર શ્રીપુષ્પદંતતીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂં છું.

સર્વ કર્મોને શીતલ કરનાર, સંસારના તાપ દૂર કરનાર, અષ્ટાદશ (૧૮) દોષો હરનાર શ્રી શીતલનાથ ભગવાનને નમસ્કાર કરૂં છું. ૧૭.

श्रेयरूप जिन श्रेय ध्येय नित सेय भव्यजन।
वासपूज्य शतपूज्य वासवादिक भवभयहरन॥
विमल विमलमति देन अंतगत है अनंतजिन।
धर्म शर्म शिवकरण शान्तिजिन शान्तिविधयिन ॥१८॥

અર્થ—હમેશાં આનંદ મંગલદાતા મુનીઓને પણ ધ્યાન ધરવા યોગ્ય ભવ્યસમૂહથી ચરણકમલ વન્દનીય શ્રી શ્રેયાંસનાથ તીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂં છું.

શત (સો) ઇંદ્રિથી પૂજનીય (૪૦ ભવનવાસી દેવોના ઇંદ્ર, ૩૨ વ્યંતરજાતિના દેવોના ઇંદ્ર, ૨૪ કલ્પવાસી દેવોનો ઇંદ્ર, ૧ ચંદ્રમા ઇંદ્ર, ૧ સૂર્ય, ૧ મનુષ્યોનો ચક્રવર્તી ઇંદ્ર, ૧ પશુઓના સિંહ ઇંદ્રથી વન્દનીય] સંસારના ભયથી છોડાવનાર શ્રી વાસુપૂજ્ય તીર્થંકરને હું મન વચન ને કાયાથી નમસ્કાર કરૂં છું

ઉત્તમ નિર્દોષબુદ્ધિ આપનાર, દયાના ભંડાર, ત્રણ-લોકના નાથ; શ્રીવિમલનાથ તીર્થંકરને હું મન વચન કાયાથી નમસ્કાર કરૂં છું.

અવિનાશી મોક્ષનું પરમસુખ આપનાર, દેવાધિદેવ સર્વજ્ઞ શ્રી અનન્તનાથ તીર્થંકરને હું ત્રણુ કાળ નમસ્કાર કરૂં છું.

ઉત્તમ ધર્મરૂપી નાવથી સંસારસમુદ્રમાંથી પાર ઉતારનાર, સર્વે સુખોના સિન્ધુ શ્રીધર્મનાથ તીર્થંકરને હું નમસ્કાર કરૂં છું.

સર્વે કર્મોની શાન્તિ કરનાર, સંપૂર્ણ જીવો ઉપર શાન્તિ આપનાર, શ્રીશાંતિનાથ તીર્થંકરને હું નમસ્કાર કરૂં છું. ૧૮.

कुन्थु कुन्थु मुख जीवपाल अरनाथ जालहर।
मल्लि मल्लसम मोहमल्लमारण प्रचार धर॥
मुनिसुव्रत व्रतकरण नमत सुरसंघहि नमि जिन।
नमिनाथ जिन नेमि धर्मरथमांहि ज्ञानधन॥ १९॥

અર્થ—સર્વેજીવોના પ્રતિપાલક, દયાસિન્ધુ, દેવાધિદેવ શ્રીકુન્થુનાથ તીર્થંકરને હું ત્રણુ કાળ નમસ્કાર કરૂં છું.

સંસારરૂપી જાળને હરનાર, કષાયોને જીતનાર હું શ્રીઅરનાથ તીર્થંકરને નમસ્કાર કરૂં છું.

મોહરૂપી મહામલ્લને [વીર યોદ્ધાને] જીતનાર, અતિસાહસી પરાક્રમી મલ્લ, શ્રીમલ્લિનાથ તીર્થંકર ભગવાનને નમસ્કાર કરૂં છું.

૧૦૦૮ મોટાં અનેક વ્રતોના ઉત્પાદક, સર્વે મુનિઓના સ્વામી શ્રીમુનિસુવ્રતસ્વામી તીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂં છું.

સર્વે દેવતાઓના સમૂહથી વન્દનીય, મોક્ષના દાતા, ત્રણ લોકના નાથ, શ્રીનમિનાથ તીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂં છું.

ધર્મરૂપી રથમાં નેમિ (લોઢાની કીલ ધુરી જેના ઉપર પૈંડાંઓ ફરે છે તે) જ્ઞાનના ખજાના દીનદયાળુ શ્રીનેમિનાથ તીર્થંકર ભગવાનને નમસ્કાર કરૂં છું. ૧૯.

पार्श्वनाथ जिन पार्श्वउपलसम मोक्षरमापति।
वर्द्धमान जिन नमो वमो भवदुःख कर्मकृत॥
या विधि मैं जिनसंघरूप चउवीस संख्यधर।
स्तवुं नमुं हुं बारबार वन्दुं शिवसुखकर॥ २०॥

અર્થ—હે ભગવન્ ! મોક્ષરૂપી સ્ત્રીના પતિ, પારસમણીસમાન કર્મરૂપી શત્રુઓને જીતનાર શ્રીપાશ્ર્વનાથ તીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂં છું.

સંસારરૂપી સમુદ્રના દુઃખોને નમન કરૂં છું. ત્રણલોકના સ્વામી, અષ્ટાદશ દોષ (જન્મ, જરા, તૃષા, ક્ષુધા, વિસ્મય, અરતિ, ખેદ, રોગ, શોક, મદ, મોહ, ભય, નિદ્રા,

ચિંતા, સ્વેદ, રાગ, દ્વેષ, મરણ.) રહિત શ્રીમહાવીર (વર્દ્ધમાન) તીર્થંકર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂં છું.

આવી રીતે ચોવીશ તીર્થંકર ભગવાનને સ્તવન કરૂં છું, નમસ્કાર કરૂં છું અને વારંવાર વંદના કરૂં છું, જેથી મને ઉત્કૃષ્ટ સુખની પ્રાપ્તિ થાય. ૨૦. ઇતિ ચતુર્થ સ્તવન કર્મ.

पंचम वंदना कर्म.

वन्दु मैं जिन वीर धीर महावीर सुसन्मति।
वर्द्धमान अतिवीर बन्दुं हुं मन बच तनकृत॥
त्रिशलातनुज महेश धीश विद्यापति बन्दु।
बन्दौं नितप्रति कनकरूप तनु पापनिकन्दु॥ २१॥

અર્થ—ધ્યાનમાં ધીર, આઠ કર્મો જીતવાથી વીર, અષ્ટાદશદોષ તથા આઠ કર્મોને જીતવાથી મહાવીર, દ્વાદશાંગરૂપી અમૃતમયી આનન્દમયી દિવ્યધ્વનિદ્વારા નિર્મલ બુદ્ધિ આપનાર સન્મતિ, કેવલજ્ઞાનદ્વારા ઉચ્ચપદને પ્રાપ્ત થયાથી વર્દ્ધમાન, કામરૂપી પ્રચણ્ડ શત્રુઓને જીતવાથી અતિવીર, એવા જિનેશ્વર સર્વજ્ઞ વીતરાગ, હિતોપદેશીને હું મન વચનથી, ભાવથી, ભક્તિથી, અને કાયાથી નમસ્કાર કરૂં છું. અને પવિત્ર ત્રિશલાદેવીના પ્રિયપુત્ર અખિલવિદ્યાના

અધિપતિ ત્રણુ લોકના સ્વામી દેવાધિદેવ:દેવેન્દ્રવૃન્દવંદનીય સુવર્ણુમય શરીર, પાપને નાશ કરવાવાલા શ્રીમહાવીરસ્વામીને હું વન્દના કરૂં છું. ૨૧.

सिद्धारथ नृपनन्द द्वन्ददुख दोष मिटावन ।
दुरित दवानल ज्वलित ज्वाल जगजीव उद्धारण ॥
कुण्डलपुर कर जन्म जगतजिय आनंदकारन ।
वर्ष बहत्तर आयु पाय सबही दुःख टारन ॥ २२ ॥

અર્થ—મહામણ્ડલીક, પ્રસિદ્ધ ઉચ્ચગોત્રિય પૂજ્ય મહારાજાધિરાજ લોકમાન્ય સિદ્ધારથ મહારાજના પરમપવિત્ર કુલકમલ દિવાકર ત્રિલોકપૂજ્ય, દુઃખ સમુહનો નાશ કરવાવાલા, મહા વિપત્તિરૂપી દાવાનલ (મહા ભયંકર અગ્નિ) માં ફસાયેલા જીવોનો ઉદ્ધાર કરવામાં સમર્થ એવા પ્રસિદ્ધ શહેર કુંડલપુરમાં શ્રીમાને (મહાવીર સ્વામીએ) જન્મ ધારણુ કરી એ શહેરને પવિત્ર કીધું છે. જગતના જીવોને આનંદ મંગલદાયક માત્ર ૭૨ વર્ષમાં મોક્ષ પધાર્યા અને સર્વે જીવોનાં સર્વ દુઃખોને નાશ કરવામાં સમર્થ છો. ૨૨.

सप्तहस्त तनु तुङ्ग भंगकृत जन्ममरणभय ।
बालब्रह्ममय ज्ञेय हेय आदेय ज्ञानमय ॥
दे उपदेश उधारि तारि भव सिन्धु जीव घन ।
आप बसे शिवमाहिं ताहि वन्दु मन वच तन ॥ २३ ॥

અર્થ—સાત હાથ આપનું ઉચ્ચ શરીર, સમચતુરસ્ર-સંસ્થાન, વજ્રવૃષભનારાચસંહુનન, અને જન્મ, મરણ, ભય, આધિવ્યાધિઓથી રહિત, અનુપમ શરીર છતાં બાલ-બ્રહ્મચારી અને મુલગુણ ૪૬ મંડિત, દિવ્યધ્વનિદ્ધારા ઉપદેશ આપી આ સંસારસમુદ્રમાંથી જીવોને તારનાર મુક્તિમાં વાસ કર્યો છે. આપના ગુણો દેવેન્દ્ર, નાગેન્દ્ર, નરેન્દ્ર, જ્ઞાનીન્દ્ર, રૂષીન્દ્ર, વિદ્યા સુરગુરૂ કહી શકાય નહિ, તેથી હું મન વચન કાયથી વન્દના કરૂં છું. ૨૩.

जाके वंदन थकी दोष दुःख दूरही जावे ।
जाके वन्दन थकी मुक्ति तिय सन्मुख आवै ॥
जाके वन्दन थकी वंद्य होवें सुरगणके ।
ऐसे वीर जिनेश वांदि हुं क्रमयुग तिनके ॥ २४ ॥

અર્થ—વીર, મહાવીર, અતિવીર, વર્દ્ધમાન, સન્મતિ જિનેશ્વરની ભાવભકિતથી વન્દના (નમસ્કાર) કરવાથી સર્વ દુઃખ અને દોષ દુર થાય છે, જેની વન્દના (નમસ્કાર) કરવાથી મોક્ષરૂપી સ્રીના પ્રાણવલ્લભ થવાય છે, જેની વન્દ-નાથી દેવતાઓના સમૂહથી વન્દના કરાય છે, એવા મહા-વીરજિનેંદ્રના હું બે પદને નમસ્કાર કરૂં છું.

सामायिक षटकर्ममांहिं वन्दन यह पञ्चम ।
वन्दे वीर जिनेंद्र इन्द्रशतवन्द्य वंद्य मम ॥

जन्म मरण भय हरो करो अघ शान्ति शान्तिमय ।
मैं अघकोश सुपोष दोषको दोष विनाशय ॥ २९ ॥

અર્થ—સામાયિક આદિ ૬ કર્મોમાં આ પાંચમું વન્દન કર્મ છે, તેમાં શ્રીમહાવીર જિનેંદ્ર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરું છું, કે જે પૂજ્ય વીરભગવાનને ૧૦૦ ઇન્દ્રો નમસ્કાર કરે છે. મારા જન્મમરણરૂપી ભયને નાશ કરો, અને મારાં કરેલાં કર્મોને શાન્તિ આપો. હું ઘણા દોષોને ખજાનો છું, માટે હે જિનેશ્વર ભગવાન! મારા સર્વે દોષોને નાશ કરો. ૨૫ ઇતિ પંચમ વંદના કર્મ.

छठ्ठा कायोत्सर्ग कर्म.

कायोत्सर्ग विधान करूं अन्तिम सुखदाई ।
कायत्यजनमय होय काय सबको दुखदाई ॥
पूरब दक्षिण नमूं दिशा पश्चिम उत्तरमैं ।
जिनगृहवंदन करूं हरुं भवपापतिमिर मैं ॥ २६ ॥

અર્થ—હવે અન્તમાં સામાયિકપાઠ પુરો થવા આવ્યો છે, તેથી હવે અન્તમાં કાયોત્સર્ગ વિધાન કરૂં છું. (કાયોત્સર્ગ–બાહ્ય પદાર્થમાં મમત્વભાવ છોડીને આત્મામાં લીન થઇ

ધ્યાન કરવું, તે કાયોત્સર્ગ છે.] પણ રૂઢી પ્રમાણે ણમોકારમંત્રનો જાપ્ય કરવો, તેની વિધિ- ણમો અરહંતાણં, ણમોં સિદ્ધાણં, (એક શ્વાસમાં. ણમો આયરિયાણં, ણમો ઉવજ્ઝાયાણં (બીજા શ્વાસમાં), ણમો લોએ સવ્વસાહૂણં તૃતીય શ્વાસમાં. એવી રીતે ૨૭ શ્વાસમાં નવ વાર ણમોકાર મંત્ર કાયાથી મમત્વ ત્યાગીને જપવા, કારણ કે કાયોત્સર્ગ શરીરાદિથી મમત્વ ત્યાગ કરવો, સુખકારક છે. શરીરાદિમાં મમત્વભાવ અતિદુઃખકારક છે. હુવે સામાયિકની વિધિમાં પૂર્વ પશ્ચિમ ઉત્તર દક્ષિણ ચારો દિશાઓમાં તીર્થ, તીર્થંકર, ચૈત્ય. ચૈત્યાલય, ઋષિ મુનિ, આદિકને નમસ્કાર કરૂં છું, કે જેમના પ્રસાદથી સંસારના પાપરૂપી અંધકારનો નાશ થાય છે. ૨૬

शिरोनति मैं करूं नमुं मस्तक कर धरिकै ।
आवर्तादिक क्रिया करुं मन वच मद हरिकै ॥
तीन लोक जिनभवनमाहिं जिन हैं जो अकृतिम ।
कृत्रिम हैं द्वय अर्द्धद्वीपमाहिं वन्दुं जिम ॥ २७ ॥

અર્થ—હું બે હાથો કમલ આકારે જોડીને, મસ્તક નમાવીને, ભાવથી, ભક્તિથી ચારો દિશાવર્તી જિન, ચૈત્ય, ચૈત્યાલય, મંદિર, તીર્થ, નિર્વાણભૂમિ, વિગેરેને હું નમસ્કાર કરૂં છું. અને મારા મનનો મદ (અંહકાર), વચનનો

અહંકાર, કાયાનો અહંકાર, રાગ, દ્વેષ, માત્સર્ય, પ્રમાદ વિગેરેને છોડૂં છું. અને ચારો દિશાઓમાં ત્રણત્રણ વાર એવીરીતે ૧૨ આવર્ત કરૂં છું. અઢાઇ દ્વીપમાં (જમ્બૂદ્વીપ, ધાતકીદ્વીપ, પુષ્કરદ્વીપ અર્ધો) કૃત્રિમ અકૃત્રિમ જિનચૈત્યલય મંદિર છે, તેમને હું ભાવભક્તિથી નમસ્કાર કરૂં છું.

आठ कोडि पर छप्पन लाख जु सहस सत्याणुं ।
चारं शतक परि असी एक जिनमंदिर जाणुं ॥
व्यन्तर ज्योतिषमाहिं संख्य रहते जिनमंदिर ।
ते सब वंदन करूं हरू मम पाप संघकर ॥२८॥

અર્થ—જિનેંદ્ર ભગવાનના આઠ કરોડ, છપન લાખ, સત્તાવન હજાર, ચારસો એકાસી [૮૫૬૫૭૪૮૧] વ્યન્તરદેવોના જ્યોતિષદેવોના કલ્પવાસી દેવોના સંખ્યાત અસંખ્યાત જ્યાંજ્યાં જિનમંદિરો છે, તેમને મારાં સર્વે પાપો નાશ થવાને માટે હું નમસ્કાર કરૂં છું. ૨૮

सामायिकसम नाहिं और कोउ वैर–मिटायक ।
सामायिकसम नाहिं और कोउ मैत्री–दायक ॥
श्रावक अणुव्रत आदि अंत सप्तम गुणस्थानक ।
यह आवश्यक किये होय निश्चय दुखहानक ॥२९॥

અર્થ—સામાયિકની બરાબર વૈર નાશ કરવાવાલો બીજો કોઇ પદાર્થ નથી. સામાયિક સમાન બીજા પદાર્થ મૈત્રીદાયક નથી, કારણકે સામાયિક શાન્તિગુણોથી ભરેલું છે. સામાયિક અનન્તગુણોમાં, સહનતા, ધીરતા, ગંભીરતા, ઉદારતા, વિશુદ્ધતા, ઇંદ્રિયદમન, વીગેરે ગુણો આવી જાય છે, એ માટે શ્રાવક [અણુવ્રતધારી] વીગેરેએ આ આવશ્યક કર્મ સામાયિક કરવું, જેથી દુઃખોનો નાશ થાય. ૨૯

जे भवि आतमकाज–करण उद्यम के धारी ।
ते सब काज विहाय करो सामायिक सारी ॥
राग दोष मद मोह क्रोध लोभादिक जे सब ।
बुध महाचंद्र विलाय जाय तातैं कीजो अब ॥

અર્થ—જે પુરૂષો સંસારથી ભય રાખીને પોતાની આત્માની સુધારણા માટે ઉદ્યોગ કરે છે, તે પુરૂષો આ સામાયિકને નિત્ય કરો કે જેનાથી રાગ, દ્વેષ, મદ, મોહ, ક્રોધ, લોભ, માયા, માન, વીગેરે નાશ પામે, જેથી અનન્તસુખ મલે. પંડિત મહાચંદ્રજી આ ગ્રન્થ રચીને મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તાવે છે, ૩૦ ઈતિ છઠ્ઠા કાયોત્સર્ગ કર્મ.

ચાવલી જિલ્લા આગ્રા નિવાસી પદ્માવતી પુરવાર પં. નંદનલાલ જૈને ગુજરાતી ભાષાંતર કર્યું. સં. ૧૯૯૭

इति सामायिक षट् कर्म समाप्त ।

अथ मिच्छामि दुक्कडम्.

प्रणमुं श्री अरिहंतने, भजुं सरस्वति भावे; जीव अनंता में बहु हण्या, कहेतां पार न आवे, ते मुज मिच्छामि दुक्कडम्, अरिहंतनी साख (१) के में जीव वीराधीआ, चोर्याशी लाख; सार संभाळ नहि करी, कीधा छे बहु घात, ते मुज० (२) ईतर नित्य निगोदना, सात सातज लाख; सात लाख पृथ्वि तणा, सात अपज काय; ते मुज० (३) दश लाख वनस्पति, प्रत्यक्ष साधारण; सात लाख तेज कायना, सात वायुज जाण, ते मुज० (४) बे ती चौ ईन्द्रि जीवना, बबे लाख विख्यात, देव, पशु वळी नर्कना, चार चार उद्यात; ते मुज० (५) चौद लाख मनुष गतिए, लक्ष चोर्याशी गणीया; कृत कारित अनुमोदना, मन वच कायथी हणीया; ते मुज० (६) एणी पेरे परभवे में कर्यां, कर्यां पाप अनंत; त्रिविध त्रिविध करी हुं भम्यो, दुर गति दातार; ते मुज० (७) हिंसा करी में जीवनी, बोल्यो जुठा बोल; दोष अदत्ता दानसुं, मैथुन हणमाद; ते मुज० (८) परिग्रह मेळव्यो कारमो, कीधो क्रोध विशेष; मान माया लोभ में कर्या, वळी रागने द्वेष; ते मुज० (९) चाडी

करी में चोतरे, वेर भेर वधार्यां, कुगुरु, देव कुधर्मने, करी प्रतीतने पाळ्या; ते मुज (१०) क्रोध करी जीव दुखव्या, कीधां कुडा कलंक; निंदा करी में पारकी, रात दिवस वसंत; ते मुज० (११) खाटकीना भव में कर्या, जीवना वध कीध, वाघरीने भव चरकली, मारी कंई अगणीत; ते मुज० (१२) माछीने भवे माछलां, झाली जळ थकी काढयां, प्रपंच करी भवे पारधी, मृग मारीने पाडयां; ते मुज० (१३) काजी मुल्लांने भवे, पढी मंत्र कठोर; जीव अनंता जे में कर्या, पाप लाग्यां अघोर; ते मुज० (१४) कोटवालनो भव में कर्यो, कर्या आकरा दंड, बंधीवान मरावीआ, पाडया कोरडा अंग; ते मुज०(१५) कुंभारनो भव में कर्यो, मार्या भट्ठीने तापे; तेली भवे तल पी लीया, पेट भरीयुं में पापे; ते मुज० (१६) परमाधामीने भवे, दीधां नारकी दुःख; छेदन भेदन वेदना, लेश दीधुं न सुख; ते मुज० (१७) खेडु भवे हळ खेडीयां, फोडयां पृथ्विनां पेट, आदु सुरण घणां कर्यां, खाधां खूब चपेट; ते मुज० (१८) माळीने भवे रोपीयां, नाना विधि वृक्ष; मुळ पात्र फळ फुलना, पाप लाग्यां ए लक्ष; ते मुज० (१९) वणझारानो भव में कर्यो, भर्यो अधिक भार, पोथी पुंठे कीडा पडया, नहि दया लगार; ते मुज० (२०) छीपाने भवे छेतर्या, कीधा रंगना

पास; अग्नि जळ काथां घणां, जीव पकव्या छे खास; ते मुज (२१) सुरपणे रण झुजतां, मार्यां माणस वृंद, मदिरा मांस मधु भख्यां, खाधां मुळने कंद; ते मुज० (२२) खाण खोदावी में अति घणी, तेनां पाणी उलेच्यां; आरंभ कीधा अति घणा, नहिं पापज पेख्यां; ते मुज० (२३) अघोर कर्म कर्यां वळी, वनमां दव दीधो; जीव अनंताने भरथीने, नहिं कर्मथी बीधो; ते मुज० (२४) भाडभुंजानो भव में कर्यो, मार्या भट्ठीमां जीव; जुवार चणा बहु सेकीया, पडता अति बुंद, ते मुज०(२५) बिल्ली भवे उंदर हण्या, गरोळीए अंतारी, मनुष्य भवे मुढता थकी, में जु लीख मारी; ते मुज० (२६) सुवावड दुषण घणा, आणी गर्भ गळाव्या; जीव अणी विंध्या घणा, भांग्या शीयळ व्रत; ते मुज० (२७) लुहारनां भव में कर्यो, घडयां शस्त्र अनेक; कोस कुहाडाने पावडा, मार्या मुकी विवेक; ते मुज० (२८) सुतारनो भव में कर्यो, लीलां वृक्ष वढाव्यां; आवळ बावळ बोरडी, झाझां मुळ कपाव्यां; ते मुज० (२९) हाथीना भव में कर्या, जीव पुंछे पछाडया, पंखी माळा तोडीया, सुंढे कंईकने झाडया; ते मुज० (३०) कडीआना भव में कर्या, कुवा वाव खोदाव्या; टांका में बंधा-वीया, जीव अनंत पकाव्या; ते मुज० (३१) धोबीना भव

मैं कर्या, जळना जीव मार्या, धुळवते कंईक ढांकीआ, दान देता वार्यां; ते मुज० (३२) गुज्जरना भव मैं कर्या, लीला भारा वढाव्या; पाडा बल ने उंटना, नाक छेदी बींधाव्या; ते मुज० (३३) वणिकना भव मैं कर्या, कुडां पापज कीधां; ओछुं आपी अदकुं लीधुं, तेना दोषज लीधा; ते मुज० (३४) विकथा चोरी करी वळी, सेव्या पंच प्रमाद; इष्ट वियोग पडावीया, रुदन विखवाद; ते मुज० (३५) रांधण पीसण गारण, एवा आरंभ अनेक; रांधण बाळण इंधणा, पाप लाग्या विशेष; ते मुज० (३६) साधुने श्रावक तणा, व्रत लईने भांग्या; मुळ अने उत्तरतणां, मुज दोषज लाग्या; ते मुज० (३७) वींछु सिंहने चीतरा, गींध स्याळ ने समर्डा; ए हिंसक तणे भवे, हिंसा कीधी मैं अदकी; ते मुज० (३८) एणी पेरे परभवे मैं कर्यां, बांध्या कर्म अनंत, त्रिविध त्रिविध करी ओचरुं, करुं जनम पवित्र; ते मुज० (३९) राग बेसाडी जे भणे, गाय ढाळ सहित, ‘ नरेंद्रकीर्ति ’ कहे तेहनां, छुटे पाप त्वरित; ते मुज० (४०)

इति मिच्छामि दुक्कडं संपूर्ण.

